

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора психологічних наук, професора,
головного наукового співробітника лабораторії психології особистості імені
П.Р. Чамати Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
Сердюк Людмили Захарівни
на дисертаційну роботу **Забаровської Світлани Миколаївни**
«Емоційна компетентність як чинник психологічного добробуту особистості»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 053 Психологія
з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дослідження. Дисертаційне дослідження Забаровської Світлани Миколаївни є *актуальним* для української психології, адже прагнення до психологічного благополуччя є однією із основних рушійних сил особистісного зростання і важливою умовою якості життя особистості. Тому проблема його набуття і підтримки стала предметом численних психологічних досліджень, спрямованих на актуалізацію та розкриття внутрішніх ресурсів особистості, що забезпечують її самостійність життєвих виборів та допомагають протидіяти негативному впливу середовища. Власне саме сучасне суспільство й формує замовлення на дослідження, пов'язані із виявленням факторів позитивного функціонування людини, розвитку її особистісного потенціалу, визначеності життєвих цілей, перспектив, цінностей та автономії. Предметом психологічної допомоги все частіше стають феномени позитивного функціонування людини: «щастя», «психологічне благополуччя», «ресурси особистості», «психологічний добробут», «якість життя» тощо. Особливого значення сьогодні в сучасній психології набуло вивчення феномену психологічного благополуччя, яке вважається відмінним і ширшим від концепції психічного здоров'я, та саме поняття ще є не достатньо операціоналізованим. В умовах воєнного стану та повоєнного відновлення вивчення психологічного добробуту військових, молоді, інших вразливих верств населення буде набувати все ширшого запити. Тому вважаємо, що наукові розвідки С.М. Забаровської є не лише важливою науковою

ініціативою, але й пошуком відповіді на запити практиків у галузі психології.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертаційне дослідження С.М. Забаровської виконане в межах науково-дослідної теми кафедри загальної та практичної психології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя «Психологічні основи здоров'я людини» (zareєстрована в УкрІНТЕІ, реєстраційний номер 0123U102293 від 24 квітня 2023). Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (протокол №5 від 02.12.2021 р.) та узгоджено у бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні Національної академії педагогічних наук України (протокол №2 від 04.06.2024 р.).

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що *уперше* здійснено теоретичний аналіз та емпіричне дослідження зв'язку емоційної компетентності з психологічним добробутом особистості як відносно стійким психологічним станом, *поглиблено розуміння* сутності поняття «психологічний добробут особистості», встановлено і систематизовано чинники та умови його формування; *уточнене* визначення поняття «емоційна компетентність» особистості, визначено його співвідношення з поняттям «емоційний інтелект», означені складові компоненти емоційної компетентності, описані особливості її формування в онтогенезі, з'ясовані методичні аспекти діагностування.

Теоретичне та практичне значення. Вважаємо, що виконане С.М. Забаровською дослідження має вагоме практичне значення, оскільки його результати можуть бути використані під час психодіагностичної, консультативної, просвітницької та розвивальної роботи психологів-практиків, наданні психотерапевтичної допомоги відповідними фахівцями. Особливої уваги заслуговує розроблений та стандартизований діагностичний опитувальник, спрямований на вивчення психологічного добробуту людини.

Прикладне значення отриманих результатів дослідження полягає також у тому, що вони можуть стати основою для розробки рекомендацій щодо визначення нових

терапевтичних та корекційних підходів для подолання особистісних проблем, що супроводжуються відчуттям зниження цінності професійного життя, втрати інтересу до нього, а також для діагностики та профілактики таких порушень.

Вважаємо, що основні положення, висновки дисертації, розроблену автором методику, можливо використовувати у системі післядипломної освіти педагогічних працівників, фахівців психологічної служби, а також у закладах вищої освіти у межах фахової підготовки здобувачів освіти за спеціальністю «Психологія».

Повнота викладу матеріалу дисертації в наукових публікаціях. Результати дисертаційного дослідження відображено у 17 публікаціях авторки. З них – 13 одноосібних і 4 у співавторстві, зокрема – 5 у наукових фахових виданнях України, 10 публікацій апробаційного характеру в збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, 2 – статті у наукових фахових виданнях, які додатково відображають наукові результати дисертації. Особистий внесок здобувача у написання статей і тез за результатами дисертації, які опубліковані у співавторстві, є вагомим. Результати дисертаційного дослідження мають достатньо широку *апробацію*, а саме на 5 Міжнародних та 5 Всеукраїнських науково-практичних конференціях, де висвітлювалися результати проведеного дослідження.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам. Загалом, слід відмітити логічність та послідовність дисертаційної роботи. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, належним чином обґрунтовані, чітко продумана послідовність викладення матеріалу. Джерельна база, опрацьована дисертантом, відзначається широтою та глибоким аналізом. Застосування адекватних методів статистичної обробки отриманих емпіричних даних сприяє досягненню мети дослідження. Загальний обсяг дисертації становить 232 сторінки, з них 187 сторінок основного тексту. Робота містить 5 таблиць, 21 рисунок.

Вже в першому розділі дисертації, де розглядаються теоретико-методологічні проблеми психологічного добробуту особистості, відчувається самостійне, авторське бачення проблеми. Всебічно аналізуючи проблему розуміння психологічного

добробуту та близьких до нього феноменів у психологічних дослідженнях, авторка виявляє наукову сміливість у визначенні цього поняття. Зокрема, дисертанткою вживається поняття «психологічний добробут», яке насправді є україномовним відповідником більш усталеного в психології поняття «психологічне благополуччя». Розгорнуто аналізуються об'єктивні та суб'єктивні чинники психологічного добробуту, які умовно диференційовано на чотири групи.

У другому розділі дисертації особлива увага приділена авторському визначенню поняття та розумінню структури емоційної компетентності, трактування якої в українській психології залишалось не достатньо розробленим. Увагу привертає широкий огляд сучасних наукових досліджень щодо впливу емоційної компетентності на суб'єктивне благополуччя, задоволеність життям та успішність життєдіяльності людей.

Аналіз змісту третього розділу дисертації свідчить про належний рівень кваліфікації дисертантки щодо планування, організації та проведення емпіричного дослідження. Діагностичний матеріал дозволив отримати низку вагомих результатів дослідження, зокрема встановлено статистично значущий зв'язок між рівнем емоційної компетентності та рівнем психологічного добробуту і оцінкою якості життя. Логіка наукового пошуку дисертантки в цьому напрямі цілком узгоджується з обґрунтованими в теоретичній частині роботи положеннями про емоційну компетентність як особистісну диспозицію, що є вагомим чинником психологічного добробуту.

Сформульовані дисертанткою висновки є науково обґрунтованими, чітко сформульованими, узагальнюють результати дисертаційної роботи та є свідченням досягнення мети, виконання завдань та бачення перспектив подальшої розробки проблематики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень. Таким чином, якісно здійснений теоретичний аналіз проблеми, застосування адекватних стосовно поставлених завдань методів дослідження та обробки даних, репрезентативна вибірка, належний аналіз та узагальнення отриманих емпіричних результатів, свідчать про їх достовірність, а також *належну наукову обґрунтованість*

сформульованих в дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій. Усі результати сприймаються переконливо, не викликаючи сумнівів щодо процедурно-діагностичного перебігу емпіричного дослідження та інтерпретації його результатів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Дисертація С.М. Забаровської є самостійним, логічним за своїм змістом і структурою, завершеним за змістом дослідженням, виконаним на належному теоретичному та емпіричному рівні. Водночас висловимо окремі зауваження та побажання.

1. Здійснивши ґрунтовний аналіз теоретичної бази дослідження, його авторка виділяє поняття «суб'єктивне благополуччя» та «психологічне благополуччя». Хотілось би почути більш змістовне обґрунтування критеріїв такого розмежування та характеристику виділених підходів.

2. В емпіричному дослідженні спостерігається неоднорідність вибірки досліджуваних за статевим критерієм, що може впливати на результати дослідження. Хотілось би почути думку авторки дослідження про те, як враховувалася ця особливість під час аналізу та інтерпретації отриманих результатів дослідження.

3. У дисертації представлений детальний опис застосованих діагностичних методик, які є відомими у психології та стандартизованими. На нашу думку, доцільно було б зосередитись на ширшому описі та інтерпретації отриманих емпіричних результатів та розгорнутіших висновках. Також практичну частину роботи варто було б доповнити конкретними рекомендаціями щодо шляхів практичного використання отриманих результатів.

4. Список використаних джерел доцільно було б надати окремо після загальних висновків, а не після розділів дисертації, що дещо збільшує обсяг основного змісту роботи та ускладнює сприймання тексту.

Висловлені зауваження жодним чином не знижують наукової цінності цього актуального, самостійного дослідження та викладених у ньому наукових результатів, вони носять дискусійний характер і не можуть вплинути на обґрунтовану вище загальну високу оцінку роботи.

Дисертаційне дослідження має комплексний, завершений характер і розкриває

нові обрії психологічного дослідження вказаної проблематики.

Загальний висновок. В цілому з огляду на актуальність теми, наявність наукової новизни, практичну значущість, опрацювання значного обсягу наукових джерел, систематизацію та аналіз значного емпіричного матеріалу дисертаційна робота С.М. Забаровської є самостійною кваліфікаційною науковою працею.

Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», а її авторка Забаровська Світлана Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,
головний науковий співробітник
лабораторії психології особистості імені П.Р. Чамати
Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України

Людмила СЕРДЮК

